

Анотація

А.І.Янкович

Идеи технологизации образования в педагогической мысли Украины (XVIII – первая половина XX ст.)

В статье осуществлён анализ трудов классиков отечественной педагогики по проблеме технологизации образования. Рассмотрено взгляды украинских педагогов К. Ушинского, Г. Ващенко, С. Русовой, А. Макаренка, В. Сухомлинского, которые влияли на развитие образовательных технологий. Определены возможности использования положительных идей классиков педагогики в педагогической теории и практике на современном этапе. Доказано, что индивидуальное профессиональное мастерство учителей должно доминировать над умениями выполнять технологические операции.

Ключевые слова: технологизация образования, диагностика.

Summary

O.I.Yankovych

Ideas of Technologization of Education in the Pedagogical Thought in Ukraine (XVIII – the First Half of the XX Centuries)

This article deals with the problem of the technologization of education based on the works of the classics of the Ukrainian pedagogical thoughts. The ideas of the Ukrainian pedagogues (K. Ushynskiy, H. Vashchenko, S. Rusova, A. Makarenko, V. Sukhomlinskyi) and their influence on the progress of the educational technologies have been studied. The opportunities of using of the positive ideas of the pedagogical theories and practice in the modern period have been revealed. The necessity of the predominance of the teacher's individual professional skills over his/her skills to do technological operations has been proved.

Key words: technologization of education, diagnostics.

Дата надходження статті:

„22” вересня 2010 р.

УДК 371.15+33.001

І.Д.ЯРОЩУК,

аспірантка

(м.Тернопіль)

Оптимізація процесу адаптації молодого фахівця економічного профілю до професійно-комунікативної діяльності

У статті обґрунтовано доцільність оптимізації адаптації молодого фахівця економічного профілю до професійно-комунікативної діяльності. Визначено суть і структуру комунікативної адаптації економіста. З'ясовано, що комунікативна адаптація фахівця економічного профілю складається з комунікативної мотивації, комунікативної ініціативності, комунікативного інтелекту, комунікативної толерантності, комунікативної стресостійкості, комунікативної гнучкості та є цілком автономним поняттям, яке потребує ґрунтовного дослідження.

Ключові слова: професійна адаптація, комунікативна адаптація, оптимізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сучасний кваліфікований економіст – це професіонал, якому притаманна низка важливих якостей, з-поміж яких однією з пріоритетних є адаптаційна мобільність. Її наявність – це запорука „швидкого входження” молодого фахівця у професію та колектив, його здатності працювати в атмосфері постійних змін, стресостійкості тощо. Проте, як свідчать емпіричні дані, часто на практиці випускники ВНЗ, навіть володіючи достатнім багажем професійних знань, умінь і навичок, відчують певні труднощі в процесі професійної самореалізації. Однією з причин такої ситуації є недостатнє врахування та використання ідей концепції професійної адаптації особистості в контексті неперервної освіти як специфічної умови ефективної координації підготовки майбутніх фахівців економічного профілю.

Молодий економіст, влаштуваючись на роботу, повинен усвідомлювати, що в обраній ним організації вже існує певний стереотип поведінки, культури, комунікативного етикету, конфліктної толерантності, внутрішньоорганізаційних відносин тощо, який має безпосередній вплив на визначення соціальної ролі людини в колективі, а тому чим вищим у нового працівника виявиться рівень адаптаційних можливостей, тим більші в нього шанси в кар'єрному та професійному рості, налагодженні дружніх стосунків зі співробітниками.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Поняття „професійна адаптація” фахівця широко досліджене в філософській, психологічній і педагогічній літературі [1; 3; 6] та охарактеризоване як безперервний процес, що охоплює не лише професійну, а й усі інші сфери життєдіяльності працівника та має безпосередній вплив на їх урегулювання і гармонізацію. Актуальність дослідження цієї проблеми зумовлена змінами в соціально-економічному розвитку держави, виробничими можливостями підприємства та зростанням інтелектуального потенціалу сучасного працівника.

Професійна адаптація – це науково обґрунтована система заходів, що забезпечує входження, оволодіння та досягнення особою професійної майстерності в певному виді професійної діяльності на конкретному робочому місці [4]. Особливого значення професійна адаптація набуває в кризових умовах розвитку ринкової економіки як засіб урегулювання зайнятості населення та боротьби з безробіттям.

Успіх адаптації залежить як від особливостей тієї галузі, де працює фахівець, так і від особистісних якостей самого працівника. Зазначимо, що результативність професійної діяльності сучасного економіста безпосередньо пов'язана з його комунікативною компетентністю. Зокрема Дж. Коттер, проаналізувавши результати щоденної праці 15 успішних генеральних менеджерів із 9 корпорацій, стверджує, що спілкування займає в них від 70% до 90% робочого часу [5, с. 32–35]. Таким чином, одним із визначальних факторів успішної професійної адаптації фахівця економічного профілю є рівень сформованості вмінь професійного спілкування, комунікативні здібності та навички міжособистісної взаємодії. Це дає змогу дійти висновку про необхідність дослідження такого феномена як комунікативна адаптація не лише як одного з аспектів професійної адаптації, а як цілком автономного поняття, яке потребує ґрунтовного дослідження.

Формулювання цілей статті... Отже, метою наукового пошуку є обґрунтування необхідності оптимізації процесу адаптації молодого фахівця економічного профілю до професійно-комунікативної діяльності. Досягнення поставленої мети зумовлює виконання важливого завдання, яке передбачає з'ясування сутності та змісту комунікативної адаптації економіста.

Вклад основного матеріалу... Однією з причин низького рівня підготовки майбутніх фахівців економічного профілю у ВНЗ, який виявляється в перші ж дні трудової діяльності молодого працівника, є недостатня розробка форм та методів професійно-комунікативної складової такої підготовки як засобу швидкої комунікативної адаптації економіста в нових виробничих умовах. З-поміж основних завдань, які доводиться виконувати економісту в процесі професійної діяльності, виділимо такі: проведення переговорів і нарад, участь у прес-конференціях, ведення професійних дискусій та телефонних розмов тощо, які змінюють одне одного протягом робочого дня. Це свідчить про необхідність володіння фахівцем економічного профілю високим рівнем термінологіки, умінням застосовувати й адаптувати її до тих умов, в яких він працює на тому чи іншому етапі.

Комунікативна адаптація – це результат адаптаційних дій особистості, який досягається в процесі комунікативної взаємодії з іншими суб'єктами за умов набуття адаптантом комунікативної компетентності, засвоєння символічної та нормативної основи процесу комунікації та притаманних даному суспільству культурних і соціальних особливостей [2]. Комунікативна адаптація є системою заходів, які проводяться з працівниками певної установи з метою удосконалення умінь та засвоєння технік ефективного професійного спілкування, подолання відчуття скутості та нерішучості при контактах з незнайомими чи малознайомими людьми, спрямування працівника на швидке та якісне розв'язання ключових комунікативних завдань тощо.

Комунікативна адаптація економіста є процесом і результатом входження молодого фахівця в професійно-комунікативне середовище спільноти економістів, які супроводжуються пристосуванням до вже існуючих правил комунікативної поведінки, прийняття комунікативного досвіду, опанування стандартами та цінностями обраної професії.

Процес комунікативної адаптації фахівця економічного профілю супроводжується попередньою інформованістю учасника комунікативної ситуації про особистість можливого співбесідника, обміркуванням можливого розвитку майбутньої ділової розмови, пошуком консенсусних рішень, спробами уникнення конфліктних ситуацій тощо. Результати емпіричного дослідження дали змогу з'ясувати структуру комунікативної адаптації економіста, складові якої відображено на рис. 1.

Мотивація економіста – це основа процесу адаптації; спонукання себе та інших до діяльності. Вона визначається специфічними для професійної економічної діяльності факторами: внутрішньою та зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, розвитком фінансово-банківської інфраструктури, політико-правовим та економічним середовищем, фінансово-кредитною системою країни, поведінкою споживача тощо. Забезпечити достатній рівень комунікативної мотивації можуть такі фактори, як:

- рівень освіченості та достатній словниковий запас фахових лексем;
- зацікавленість співрозмовників у позитивному результаті;
- вірогідність та оперативність обміну інформацією;
- соціальні умови;
- ступінь свободи підприємництва і господарської самостійності.

Комунікативна мотивація відіграє важливу роль у професійній діяльності економіста, оскільки є одним із визначальних факторів при укладанні взаємовигідних угод і прийнятті рішень, виконання яких мінімізує рівень ризиків. Комунікативна мотивація спрямована на таку організацію праці, при якій кожен співробітник установи працюватиме з максимальною самовіддачею, керуючись при цьому як

власними мотивами, так і бажанням досягнути запланованих результатів професійно-комунікативної діяльності.

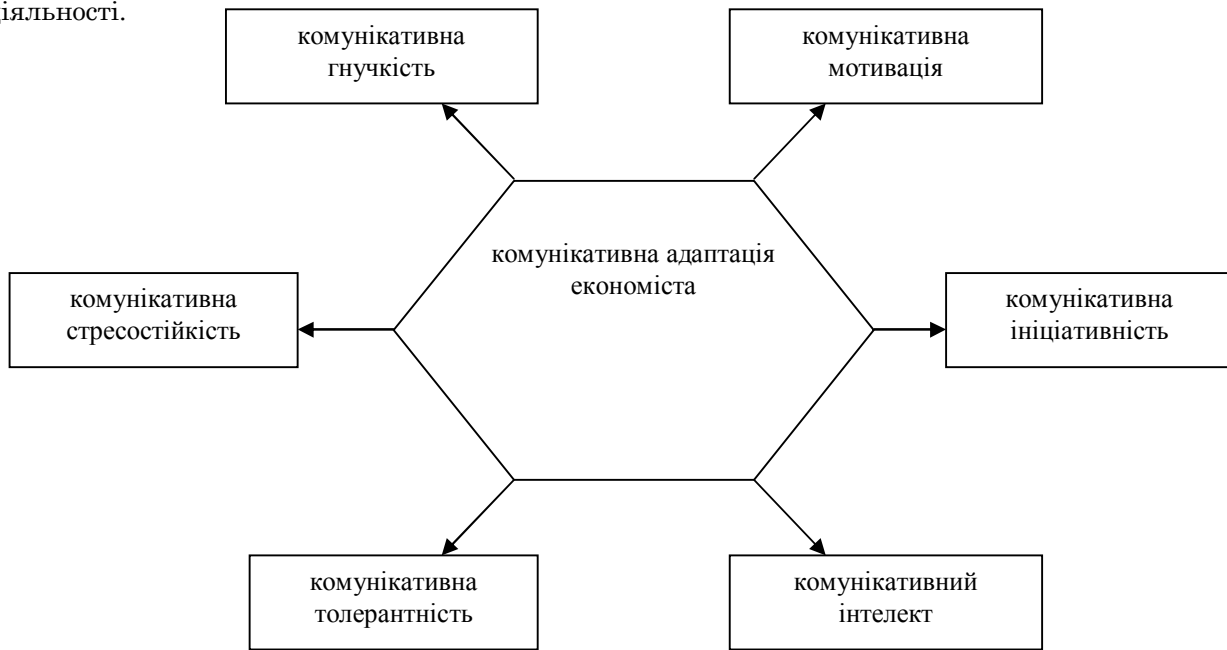

Рис. 1. Структура комунікативної адаптації економіста

Комунікативна ініціативність є однією з важливих рис, яка повинна бути притаманна економісту. Результат переговорів, нарад чи конференцій значною мірою залежить від умінь фахівця економічного профілю скеровувати розмову в необхідному напрямку, самому визначати комунікативні акценти у діловій взаємодії, конструювати власну лінію комунікативної поведінки, втримувати ініціативу в спілкуванні.

Комунікативна ініціативність є своєрідним вектором, що спрямовує професійно-комунікативну діяльність економіста на досягнення оптимального результату, визначає творчу активність і працездатність фахівця. Її основним завданням є виявлення кількості ідей і рішень стосовно того чи іншого питання та виокремлення тих, які найбільше заслуговують на детальне вивчення. Це дасть змогу підприємству чи установі контролювати ризики й уникнути непотрібних витрат, а економісту в подальшому, – успішно реалізувати довірений йому проект та позитивно впливати на психологічний клімат та атмосферу в команді.

Комунікативний інтелект економіста є сукупністю його розумових і творчих здібностей, які виявляються у процесі комунікативної взаємодії між співрозмовниками з метою ефективного вирішення професійних завдань. Комунікативний інтелект є здатністю майбутнього фахівця економічного профілю усвідомлювати зміст висловлювання ділового партнера чи співробітника установи та використовувати ці знання з метою досягнення компромісних рішень, врегулювання спірних питань, захисту інтересів сторін при укладанні договірних зобов'язань.

На основі емпіричних даних встановлено, що комунікативний інтелект економіста має чотири складові:

- здатність сприймати сказане співрозмовником;
- здатність розуміти повідомлення адресанта;
- здатність обмінюватись інформацією;
- здатність спрямовувати розмову в певному напрямку.

Комунікативна толерантність фахівця економічного профілю є необхідною умовою ефективною комунікативної взаємодії зі співрозмовником. Невід'ємною частиною процесу формування комунікативної толерантності у майбутніх фахівців економічного профілю є міжособистісне спілкування суб'єктів навчання, в процесі якого майбутні економісти вчать розуміти та поважати позицію іншої людини, контролювати власні дії, врегулювати спірні питання. Отож, комунікативна толерантність фахівця економічного профілю – це професійно-важлива якість особистості та своєрідний вектор на безконфліктну комунікативну поведінку, позитивне ставлення та успішну взаємодію зі співрозмовником.

Стресостійкість – це ще одна визначальна якість кваліфікованого економіста, що підвищує ефективність його роботи в конфліктних ситуаціях, та є основою для формування комунікативної стресостійкості. Комунікативна стресостійкість економіста – це вміння управляти комунікативною ситуацією та продовжувати ефективне спілкування зі співрозмовником на фоні конфлікту.

Високий рівень комунікативної стресостійкості є запорукою професійного довголіття фахівця економічного профілю. Серед умов, виконання яких допомагає мінімалізувати конфліктні ситуації та зберегти дружні стосунки в колективі, виділимо такі:

- зберігати холоднокрівність та не піддаватись психологічному тиску під час конфлікту;
- прикласти максимум зусиль для розв'язання конфлікту (чітко аргументувати власну думку або спробувати зрозуміти та прийняти позицію співрозмовника в спірному питанні; знайти дотичності у поглядах тощо).

Комунікативна гнучкість економіста – це його вміння адекватно реагувати на різноманітні ситуації міжособистісної взаємодії; змінювати свою комунікативну поведінку, враховуючи реакцію співрозмовника; знаходити способи врегулювання конфлікту та налагодження контакту. Комунікативна гнучкість свідчить про мобільність фахівця економічного профілю, його можливість адаптуватись до різноманітних ситуацій спілкування та вмотивованість у виборі стратегії поведінки.

Таким чином, встановлено, що складовими комунікативної адаптації економіста – здатності фахівця налагоджувати нові ділові контакти, в процесі чого відбувається адекватне сприйняття та розуміння співрозмовниками один одного – є комунікативна мотивація, комунікативна ініціативність, комунікативний інтелект, комунікативна толерантність, комунікативна стресостійкість, комунікативна гнучкість. В умовах професійної діяльності особлива увага повинна приділятися працівникам, у яких ця якість є недостатньо розвинутою. З метою оптимізації їх адаптації до професійно-комунікативної діяльності доцільно проводити відповідні тренінги адаптаційно-векторного спрямування. Під час виконання завдань такого тренінгу молодий фахівець отримує такі можливості:

- спостерігати за виконанням завдання іншими учасниками тренінгу з метою запозичення чи уникнення певних стратегій поведінки;
- самостійно брати участь у тренувальних ситуаціях та обирати оптимальні шляхи виходу з неї;
- отримати оцінку власних дій та обговорити поведінку інших учасників тренінгу.

Зазначимо також, що подібний досвід, отриманий під час навчання у ВНЗ економічного профілю, не можна недооцінювати, особливо, коли йдеться про період первинної адаптації до професійної діяльності. В подальшому фахівець корегуватиме ті чи інші стратегії поведінки, враховуючи специфіку підприємства чи організації, культурні особливості та віковий ценз, але адаптивні вміння, здобуті на практичних заняттях, стануть визначальними на початковому етапі виконання професійних обов'язків та можуть суттєво вплинути на оцінку молодого фахівця його співробітниками, керівництвом чи замовниками.

Висновки... Отож, основними напрямками оптимізації процесу адаптації молодих фахівців економічного профілю до професійно-комунікативної діяльності є такі: корекція мотиваційної орієнтації на досягнення успіху в ділових переговорах; оптимізація міжособистісного аспекту професійної ділової взаємодії; розвиток умінь прогнозувати конфліктні ситуації та формування психологічної установки на пошук оптимального вирішення спірних питань. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні рівнів адаптації фахівця економічного профілю до професійно-комунікативної діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 92–100.
2. Бардіна-Віж'є О. Ю. Евристичний потенціал концептів „життєвий світ” та „комунікативна дія” у дослідженні процесу адаптації іноземних студентів до нових соціокультурних умов [Електронний ресурс] / О. Ю. Бардіна-Віж'є // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. праць. – Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 15. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtpsa/2009_15/Bardina.pdf.
3. Вершинина Т. Н. Взаимосвязь текучести и производственной адаптации рабочих / Т. Н. Вершинина. – Новосибирск : Наука. Сиб. отд-ние, 1986. – 164 с.
4. Концепція державної системи професійної орієнтації населення [Електронний ресурс] / Виконавча Дирекція Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/ifr/doccatalog/document?id=7174>.
5. Сидоренко Е. В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2007. – 208 с.
6. Таранов Є. В. Адаптация молодого рабочего на промышленном предприятии / Є. В. Таранов // Проблемы психологии личности. – М. : Наука, 1992. – С.83–88.

Анотація

И.Д.Ярошук

Оптимизация процесса адаптации молодого специалиста экономического профиля к профессионально-коммуникативной деятельности

В статье обоснована целесообразность оптимизации адаптации молодого специалиста экономического профиля к профессионально-коммуникативной деятельности. Определена сущность и структура коммуникативной адаптации экономиста. Выяснено, что коммуникативная адаптация специалиста экономического профиля состоит из коммуникативной мотивации, коммуникативной инициативности, коммуникативного интеллекта, коммуникативной толерантности, коммуникативной стрессоустойчивости,

комунікативної гнучкості і являється повністю автономним поняттям, которое нуждается в обстоятельном исследовании.

Ключевые слова: профессиональная адаптация, коммуникативная адаптация, оптимизация.

Summary

I.D.Yaroshchuk

Optimization of the Process of Adaptation of Young Specialist of Economic Type to Professionally Communicative Activity

Reasonability of optimization of adaptation of young specialist of economic type to professionally communicative activity is grounded in the article. The essence and structure of communicative adaptation of an economist are determined. It is found out, that communicative adaptation of a specialist of economic type consists of communicative motivation, communicative initiativeness, communicative intellect, communicative tolerance, communicative stress-firmness, communicative flexibility and is a fully autonomous concept which needs the detailed research.

Key words: professional adaptation, communicative adaptation, optimization.

Дата надходження статті:

„20” вересня 2010 р.

УДК 004:37.016:81-028.31

Т.М.ЯСАК,
аспірантка
(м.Київ)

Комп'ютерно орієнтоване навчально-методичне забезпечення уроків української мови у 8-9 класах гімназії

У статті висвітлено особливості змісту й структури авторських програмно-педагогічних засобів. Обґрунтовано психолого-педагогічні переваги й лінгводидактичну доцільність універсальних комп'ютерно орієнтованих навчально-методичних засобів у процесі вивчення синтаксису української мови. Розглянуто методичний аспект застосування запропонованих педагогічних програмних засобів.

Ключові слова: комп'ютерно орієнтоване навчально-методичне забезпечення, програмно-педагогічний засіб, універсальність, синтаксис української мови, навчально-тренувальний і контрольний режими.

Постановка проблеми в загальному вигляді... За умов переходу України до інформаційного суспільства одним із вирішальних чинників модернізації системи освіти є створення нового покоління засобів навчання на основі поєднання сучасних досягнень педагогіки з потужними дидактичними можливостями інформаційних технологій. Перехід на комп'ютерні освітні технології створює умови для розширення інформаційних, методичних і технологічних меж традиційного навчання, збільшення його дидактичних можливостей шляхом урахування сучасних досягнень психологічної науки, підсилення впливу на мотиваційну сферу, створення педагогічних програмних засобів (ППЗ), в яких дотримано методичні, ергономічні та психолого-фізіологічні вимоги.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У науково-методичній літературі знаходимо численні праці зарубіжних дослідників, присвячені проблемі проектування пакетів навчальних програм, таких як Е.І.Виштинецький, Е.А.Власов, А.С.Демушкін, А.О.Кривошеев, Є.Д.Маргуліс, В.М.Мадзігон, Н.Ф.Тализіна, О.В.Соловов, О.В.Співаковський, М.І.Шерман та ін. Серед українських науковців працювали над цією проблемою О.В.Ващук, О.В.Караман, О.М.Моргун, А.І.Підласий, Н.Л.Семенів, Л.В.Скуратівський, М.Г.Стельмахович, Г.Т.Шелехова та ін. Слушно зазначає у своєму дослідженні М.І.Жалдак, що значною перешкодою до широкого впровадження засобів ІКТ в навчальному процесі, якомога швидкого створення і поширення ППЗ є майже повна відсутність відповідного комп'ютерно орієнтованого навчально-методичного забезпечення [1, с.12]. Аналіз наявних програмно-педагогічних засобів з української мови свідчить, по-перше, що на українському ринку освітніх послуг їх представлено ще занадто мало, а по-друге, вони не зовсім задовольняють освітні потреби учнів та вчителів. Це стосується змістовного, діяльнісного та методичного компонентів. З огляду на це, проблема розроблення комп'ютерно орієнтованих навчально-методичних засобів із синтаксису української мови для реалізації функцій навчального процесу є слушною і на часі.

Таким чином, у процесі експериментального навчання нами були розроблені такі авторські електронні дидактичні засоби: „Синтаксичний розбір речення”, „Тестові завдання із синтаксису української мови” та динамічний алгоритм „Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні” для практичного їх застосування на уроках вивчення синтаксису у 8-9 класах гімназії.

Формулювання цілей статті... **Мета статті** полягає у висвітленні особливостей змісту й структури запропонованих авторських електронних програм, їх лінгводидактичних аспектів та методики застосування у процесі вивчення синтаксису простого й складного речень.